

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ У СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ

Постановка проблеми. Сьогоднішній світ став принципово іншим, ніж півстоліття тому. Він пронизаний різноманітними інтеграційними процесами. Крім того, сучасний світ є полем розмаїття культур, де переплітаються міжнаціональні інтереси, відбувається дискурс корінних народів та народів-мігрантів. Це, безперечно, потребує свідомого діалогу.

Аналіз актуальних досліджень. Аспекти проблеми, присвяченої налагодженню міжкультурного діалогу у світовому та європейському просторі, висвітлюються в дослідженнях та публікаціях таких філософів, істориків і культурологів як Отто Ранке, Тойнбі і Шелер, Вебер і Шпенглер, Леонтьєв і Данилевський, Бочковський і Чижевський.

Мета статті. У своїй статті ми робимо спробу провести соціально-філософський аналіз місця та ролі різних стратегій у формуванні міжкультурного діалогу у сучасному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток української нації заснований на принципах поліетнічності та полікультурності. Метою взаємодії культур є не лише спілкування та співпраця, пізнання інтересів, потреб, цінностей, менталітету іншої культури, а й відкритість до діалогу й прозорість у розгортанні внутрішніх і зовнішніх процесів та діалогічний спосіб життя. Етнічна та поліетнічна культури є ознаками цивілізованості народу. Об'єктивними передумовами розвитку загальної і етнічної культури є формування демократичних основ суспільства, надання відносинам між людьми характеру вільних, рівноправних, цивілізованих форм. Діалог культур ми розглядаємо не як сліпу доброзичливість, а як свідому взаємодію з іншими культурами.

Етнічна культура і міжнаціональне спілкування набувають особливого значення в утворенні ментальності того чи іншого етносу як духовної засади життя. Зауважимо, що у процесі формування кожної етнічної групи неминує складатися стійкі стереотипи поведінки, які стають характерними ознаками тієї чи іншої культури. До таких стереотипів належать: сфера звичаїв та обрядів; форми етикету; своєрідність трудових прийомів і навичок; традиції виховання і навчання.

Багаточисельні дослідження з питань взаємодії культур свідчать про те, що зміст і результати культурної взаємодії пов'язані зі здібностями їх учасників розуміти один одного та вміння досягати згоди. Таким чином, міжкультурний діалог – це особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що встановлюються між двома або декількома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин [1, 24-25].

Вітчизняний дослідник етнопсихології Павленко В.М. вважає, що процес діалогу культур має відбуватися в двох аспектах, а саме:

1. в площині взаємовпливів і трансформацій контактуючих систем світоглядних, етнічних, а також соціонормативних культурних цінностей;
2. як безпосередній комунікативний діалог представників різних культурних соціумів [2, 123-124].

Для того, щоб зрозуміти, як працює механізм діалогу культур, можна уявити культуру у вигляді своєрідної системи, яка складається з декількох підсистем. Для взаємодії з іншою культурою, створюється відповідна підсистема, у якій відбувається складний процес узгодження (адаптація) власних культурних кодів з кодами іншої культури. Такі процеси відбуваються в обох культурах, які вступають в діалог, -- кожна з них створює спеціальну підсистему для діалогу з іншою [3,109].

Та міжнародні відносини виступають не лише формою міжкультурного діалогу, але вони містять у собі цілу низку механізмів, за допомогою яких він здійснюється. В практиці діалогу широко використовується система соціальних інститутів і механізмів всередині самих культур. Важливе значення у міжкультурному

діалозі має його структура та форми взаємодії. Однією з найдавніших форм взаємодії виступає обмін господарськими технологіями. Крім того, під впливом міжкультурного діалогу певним чином можуть відбуватися зміни у мові, художній і релігійній практиці, звичаях народів.

Та чи можемо ми говорити про існування світової культури?» Безперечно, не можна, тому що кожна людина належить до певної культури, в якій вона росла і виховувалась. Всі національні культури світу є рівними між собою – немає ні вищих, ні нижчих культур. Хоча існують культури, сповнені зверхнього ставлення до інших і тому претендують на звання “світових”, наприклад, американська. Зрозуміло, що це є неприпустимим, якщо ми прагнемо діалогу культур. Міжкультурний діалог повинен взаємозбагачувати культури. І тому культурний міжнародний обмін потрібен для “здорового” спілкування людей різних культур. При такому спілкуванні мають стиратися різноманітні стереотипи та упередження стосовно один одного. Такі упередження були сформовані, як правило, ідеологічними чи політичними протистояннями державних можновладців. Тому гаслом XXI століття має стати – “Єдність у різноманітності”.

Виходячи з вище зазначеного, головним принципом при формуванні етнополітики України, здатної попередити конфліктні ситуації, є визнання поліетнічності та полікультурності українського суспільства і сприйняття цього факту як цінності. Культурне і мовне розмаїття суспільства повинне бути визначене як позитивний фактор, що забезпечує його духовне багатство і розвиток. Важливі принципи цього процесу: громадянська єдність, загальна політика інтеграції країни в соціальному, етнічному, регіональному, правовому планах; створення клімату культурної терпимості та міжкультурного діалогу. Завдяки цим принципам кожна етнічна група збереже свою самобутність та розвине її. Недотримання цих принципів може внести небажані елементи федералізації.

Висновки. Таким чином можна зробити висновок, що міжкультурний діалог – це особливий вид відносин і зв’язків, що встановлюються між культурами, а також тих впливів і взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин. Міжкультурний діалог – не лише гарантія соціальної злагоди, але й джерело соціальної

активності. Важливим чинником міжкультурного діалогу є уникнення таких негативних явищ як: пихатість, зарозумілість, зневага чи заздрість до інших культур. Стереотипне сприйняття себе та інших та подвійні стандарти також породжують низку проблем, які притаманні всім національним культурам. Тому вирішального значення в процесах взаємодії культур мають набувати зміни станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і способу життя людей під впливом зовнішніх імпульсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркарян Э.С. Культура как система. // Вопросы философии, 1969, №9.
2. Павленко В.М., Таглін С.О. Етнопсихологія: навч. посібник. – К.: Сфера, 1999. – 408 с.
3. Путь Востока. Универсализм и партикуляризм в культуре. Материалы VIII Молодежной научной конференции по проблемам философии, религии, культуры Востока. Серия “Symposium”. Выпуск 34. – СПб.: 2005. – 240с.